

Vergaderjaar 2000–2001

23 821 (R 1509)

Goedkeuring van het op 16 januari 1992 te Valletta tot stand gekomen Europees Verdrag inzake de bescherming van archeologisch erfgoed (herzien)

Nr. 15

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 23 januari 2001

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen¹ hebben enkele fracties de behoefte over de brieven van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (Van der Ploeg) inzake de implementatie van het Verdrag van Valletta (23 821, nr. 13) en de adviezen van de Raad voor Cultuur en de Raad voor de financiële verhoudingen ter zake (OCW-00-1059 en 1169) enkele vragen aan de staatssecretaris voor te leggen. Bij brief van 22 januari 2001 heeft de staatssecretaris de vragen beantwoord. Vragen en antwoorden worden hieronder afgedrukt, voorafgegaan door een inleiding door de staatssecretaris.

Inleiding door de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Hierbij zend ik u de antwoorden op de schriftelijke vragen, zoals die door leden van enkele fracties binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zijn gesteld over mijn brief inzake de implementatie van het Verdrag van Valletta (TK 1999/2000, 23 821, nr. 13) en de daarop uitgebrachte adviezen van de Raad voor Cultuur en de Raad voor de financiële verhoudingen. Ik heb de behoefte om, voorafgaand aan de concrete beantwoording, een enkele algemene opmerking te maken Ik realiseer mij daarbij ten dele vooruit te lopen op enkele vragen.

De zorg voor de archeologie in Nederland bevindt zich in een proces van verandering. Enerzijds is dat proces ingezet met het in 1992 tekenen van het Verdrag van Valletta en het parlementair aanvaarden van de goedkeuringswet in 1998. Dat laatste leidt tot de noodzaak, hetgeen in het Verdrag is vastgelegd te implementeren in de Nederlandse wet- en regelgeving. Als tweede oorzaak van die veranderingen zijn de vooral het laatste decennium sterk toegenomen activiteiten in infrastructuur te noemen. Dat heeft ook geleid tot een schaalvergroting in de archeologie en het ontstaan van een archeologisch bedrijfsleven. Beide factoren werken bovendien op elkaar in: het bedrijfsleven zou graag zien, dat er – onder waarborging van de nodige kwaliteitszorg – zo snel mogelijk «Maltaconform» gewerkt kan worden.

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Schutte (GPV), Van de Camp (CDA), Van der Hoeven (CDA), voorzitter, De Vries (VVD), Rabbae (GroenLinks), Lambrechts (D66), Dittrich (D66), Cornielje (VVD), Dijkma (PvdA), Cherribi (VVD), Rehwinkel (PvdA), ondervoorzitter, Passtoors (VVD), Wijn (CDA), Ross-van Dorp (CDA), Örgü (VVD), Nicolai (VVD), Kortram (PvdA), Halsema (GroenLinks), Eurlings (CDA), Belinfante (PvdA), Van Bommel (SP), Barth (PvdA), Hamer (PvdA) en Vacature PvdA.
Plv. leden: Schimmel (D66), Stellingwerf (RPF), Mosterd (CDA), Atsma (CDA), Van Baalen (VVD), Harrewijn (GroenLinks), Bakker (D66), Ravestein (D66), E. Meijer (VVD), Valk (PvdA), Udo (VVD), Van der Hoek (PvdA), Blok (VVD), Verhagen (CDA), Schreijer-Pierik (CDA), Rijpstra (VVD), Voûte-Droste (VVD), Middel (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Visser-van Doorn (CDA), Gortzak (PvdA), Poppe (SP), Arib (PvdA), Spoelman (PvdA) en De Cloe (PvdA).

Dat laatste nu gaat niet van de ene dag op de andere. Het Verdrag van Valletta bevat wel richtinggevendende uitspraken, maar is niet «een-op-een» in te passen in de Nederlandse wetgeving. De principia van het Verdrag laten zich op meerdere manieren vertalen. Om die reden heb ik in mijn brief van 17 april 2000 (TK 1999/2000, 23 821, nr. 13) de route aangegeven, die mij voor ogen stond. De brief bevat de hoofdlijnen van de wijziging van de Monumentenwet 1988, die ik van plan ben voor te stellen, en legt beredeneerd verbanden met de groei van de hoeveelheid archeologische activiteiten, liberalisering van de «opgravingsmarkt», kwaliteitszorg en -borging en de verdere infrastructuur, die voor dat alles nodig is. Ik zou dat niet, zoals het aan het woord zijnde lid van de CDA-fractie, als «losse ideeën» willen bestempelen, maar als de grote lijn van mijn voornemens, die – vanzelfsprekend – op allerlei onderdelen nog uitwerking behoeft. Ik heb aan de Kamer ook graag die hoofdlijnen van mijn voorstellen willen presenteren, om tijdig te kunnen vernemen of ik bij mijn keuzes ook in politieke zin op het goede spoor zat.

Die hoofdlijnen zijn vervolgens beadviseerd door de Raad voor Cultuur en de Raad voor de financiële verhoudingen. Met beide adviezen kan ik zeker mijn voordeel doen bij – onder meer – het afronden van het wetsvoorstel, waarmee mijn medewerkers op dit moment doende zijn. Ze zijn ook onderwerp van gesprek geweest met vertegenwoordigers van de andere overheden en van de verschillende geledingen uit het archeologisch veld. Op basis van die discussies heb ik vervolgens ook het zgn. «interim-beleid» kunnen ontwerpen, waar in de praktijk sterke behoefte aan bleek.

Wij bevinden ons daarmee in de loop van een proces, waarvan de uitkomst pas vast staat als dat proces is voltooid. Het Parlement bepaalt mede die uitkomst, maar er is ook een veelheid aan andere actoren. Zo zal het zaak zijn om gemeenten, die tot heden nog geen of weinig ervaring met archeologie hebben, in de gelegenheid te stellen de nodige kennis en inzichten op te doen. Het archeologisch bedrijfsleven zal zich moeten verbinden aan de gekozen kwaliteitsstandaarden, en dat vergt weer een organisatie om die kwaliteit ook te borgen. Daar zal geld mee gemoeid zijn, in de beginfase wellicht ook een bijdrage van rijkszijde. Er zal moeten worden voorzien in toezicht en de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek zal moeten groeien tot het kenniscentrum, dat mij voor ogen staat, en daarvoor gefaciliteerd moeten worden.

Tal van ontwikkelingen zijn gaande of in voorbereiding genomen. Mijn brief van 17 april 2000 heeft aan die ontwikkelingen een zekere richting gegeven. Dat betekent intussen nog niet, dat de uitkomsten tot in detail vast staan. Al werkend komen de verschillende betrokkenen tot steeds verdere verbeteringen of uitwerkingen. Tegen de hier geschetste achtergrond beantwoord ik graag de door de leden van de Kamer gestelde vragen.

Vragen van de PvdA-fractie

1

Wat is het oordeel van de staatssecretaris over de adviezen van de Raad voor Cultuur en de Raad voor de financiële verhoudingen?

In zijn advies stelt de Raad voor Cultuur dat deze het op hoofdlijnen eens is met mijn invoeringsvoorstel, hetgeen mij vanzelfsprekend verheugt. Daarnaast signaleert de Raad een aantal punten die nadere uitwerking behoeven, waarvan ik een groot deel onderschrijf. Het belangrijkste discussiepunt is de financiële kant van de invoering, waarover de Raad voor de financiële verhoudingen mij een evenwichtig en bruikbaar advies heeft gezonden. Over mijn standpunt aangaande beide adviezen en

andere reacties heb ik de Kamer op 13 december jl. per brief (TK 2000/01, 23 821, nr. 14) bericht, naar welke brief ik u graag verwijs. In de toelichtende memorie bij het wetsvoorstel tot wijziging van de Monumentenwet 1988 zal ik het definitieve standpunt van het kabinet weergeven.

2

Geven deze adviezen de staatssecretaris aanleiding zijn standpunt, zoals onder meer vervat in zijn brief van 17 april 2000 bij te stellen? Zo ja, op welke punten? Zo nee, waarom niet?

De adviezen hebben ertoe geleid dat de richting, waarin ik de hoofdlijnen van het invoeringsvoorstel verder uitwerk, scherper heb kunnen bepalen. Dat geldt onder meer voor de eigendom en beheer van vondsten, de rol van de provincies, de wetenschappelijke *follow-up* en het interim-beleid voor de opgravingsbevoegdheid. Daarbij wijk ik overigens niet wezenlijk af van de hoofdlijnen, zoals verwoord in mijn brief van 17 april 2000. Wat betreft de financiële aspecten rond de invoering beraad ik mij op dit moment over de verschillende mogelijkheden, zowel wat betreft financiële armslag als de hoogte van bedragen en de bestemming die zij zouden moeten krijgen. Aan de hand daarvan kan ik mijn standpunt over financiering nader bepalen.

3

Bent u bereid gezien de inhoud van deze adviezen, extra geld uit te trekken ter uitvoering van het Verdrag van Valletta

Op dit moment ben ik bezig met de vertaling van deze adviezen in concreet beleid, inclusief kostenramingen. Daarbij gaat het o.a. om een schatting van de kosten, een afweging van de verschillende wijzen van financieren (variërend van volledig publiek tot volledig privaat en mengvormen), de verdeling van de kosten in de tijd en over de betrokken partijen. Ik verwacht daarbij niet wezenlijk af te wijken van de ramingen en verwachtingen die ik u eerder heb gestuurd. Ik ben er inmiddels van overtuigd dat er enig extra geld nodig zal zijn. De omvang van het benodigde bedrag is echter nog niet duidelijk.

Vragen van de VVD-fractie

4

De leden van de VVD-fractie ondersteunen het verdrag van Valletta en hopen dat hiermee het nieuwe beleid ten aanzien van archeologie verder wordt uitgewerkt. Decentralisatie van het beleid wordt door hen onderschreven en zij zijn van mening dat de integrale benadering een goede zaak is.

De documenten die ten grondslag liggen aan dit overleg geven een goed vervolg op de eerste aanzet van de staatssecretaris tot een nieuw beleid. Zij willen de voorstellen voor de invoering van het Verdrag van Valletta in grote lijnen ondersteunen, maar op cruciale onderdelen moeten betere voorwaarden en een helderder beleid worden geformuleerd.

Deze leden vinden dat het Nederlandse archeologiebeleid moet worden gezien in het licht van de Europese ontwikkelingen. Voor het adequaat controleren moeten duidelijk de verschillen met het huidige beleid worden aangegeven. Daarnaast moet duidelijk worden hoe de periode naar het nieuwe beleid wordt vormgegeven. Het is belangrijk om tijdens de overgangsfase een vinger aan de pols te houden, zodat mogelijke problemen effectief kunnen worden opgelost. Zij verwachten in deze overgangsfase tussentijdse evaluaties.

Is de staatssecretaris het met het oordeel van de Raad voor Cultuur eens dat voor een volwaardige plaats voor de archeologie in het besluitvormingsproces rond de inrichting van Nederland alleen sprake kan zijn door

Om te beginnen noteer ik met plezier de waarderende woorden van de fractie van de VVD. Terecht legt deze de relatie met ontwikkelingen in de rest van Europa. Ik deel die opvatting en heb daarom het initiatief genomen en een subsidie verleend om te komen tot een Europees samenwerkingsverband van archeologische diensten. Ook in andere landen zijn daarvoor inmiddels gelden beschikbaar gesteld, als gevolg waarvan een vereniging is gevormd, het Europae Archaeologiae Consilium. Uit een dergelijke samenwerkingsvorm komt een schat aan informatie beschikbaar, waar wij in Nederland weer ons voordeel mee kunnen doen bij de implementatie van het Verdrag. Want hoewel de vorm van implementatie in de verschillende landen onderling wel afwijkt, houdt die afwijking vooral verband met de bestuurlijke cultuur waarin de inbedding in elk van die landen gestalte moet krijgen. Steeds echter gaat het om het leggen van goede relaties tussen de betrokken overheid, de veroorzaker en de uitvoerende instantie, voorzien van voldoende «checks and balances». Ik stel mij voor in de memorie van toelichting bij de wijziging van de Monumentenwet 1988 meer uitvoerig op de te onderscheiden benaderingen in te gaan. Belangrijkste instrument in het huidige beleid is de wettelijke bescherming van archeologische terreinen door het Rijk. Daarnaast bevat de wet een verbod op het doen van opgravingen zonder vergunning. Een dergelijke vergunning kan alleen verleend worden aan een rijksdienst, een instelling voor wetenschappelijk onderwijs of een gemeente. Vondsten vervallen aan de Staat, behalve als ze zijn opgegraven door een vergunninghoudende gemeente. Het huidige wettelijk kader regelt op geen enkele wijze dat met archeologische waarden rekening wordt gehouden bij de inrichting van Nederland. Dat is het meest wezenlijke verschil met het Verdrag van Valletta: daarin is preventie het uitgangspunt. Behoud is het streven en de veroorzaker betaalt voor desondanks noodzakelijk onderzoek. Gemeenten krijgen daartoe de bevoegdheid een archeologievergunning te verlenen; in dat kader zullen zij een afweging maken tussen het archeologisch belang en andere in geding zijnde belangen. Een ander in het oog springend verschil is het feit dat opgravingsactiviteiten niet langer zullen zijn voorbehouden aan een beperkte groep vergunninghouders. Er komt een open markt, gereguleerd door een kwaliteitssysteem (certificering, beroepsregister en inspectie). Ik heb inmiddels met VNG, IPO en de archeologiesector overleg gevoerd over een interimbeleid voor de periode tot nieuwe wetgeving van kracht is. Dit interimbeleid betreft, zoals ik ook in (de bijlage bij) mijn brief aan de Kamer van 5 januari jl. heb beschreven, het verlenen van opgravingsvergunningen ex artikel 39 van de Monumentenwet 1988. Het schept de mogelijkheid om bedrijven onder de verantwoordelijkheid van vergunninghouders opgravingen te laten verrichten. Daarover heb ik advies gevraagd aan de Raad voor Cultuur. Na ommekomst van dat advies zal ik het interimbeleid uitwerken en in de vorm van beleidsregels vaststellen. Ik stel mij voorts voor om, in samenwerking met de provincies, te zorgen voor adequate voorlichting aan in het bijzonder die gemeenten, die voor het eerst «zelfstandig» met archeologie worden geconfronteerd. Gedurende de interimperiode zal ik het effect van de beleidsregels op de voet volgen en deze zonedig bijstellen. In de situatie dat het door mij voorgestane definitieve stelsel van vandaag op morgen zou moeten worden ingevoerd zou ik vermoedelijk de zorg van de Raad voor Cultuur rond gemeenten, die nog met een archeologiebeleid moeten starten, kunnen delen. Dat is echter niet het geval: er is sprake van een ruime tijd van voorbereiding; die tijd is in feite begonnen bij het verschijnen van mijn brief van 17 april 2000. Zij wordt ook benut: enkele maanden later werden de eerste voorlichtingsbijeenkomsten voor bestuurders en ambtenaren gehouden, georganiseerd door provinciale

steunpunten. Op verdere activiteiten in dit kader zal ik in mijn antwoorden op de vragen 6 en 39 nog komen te spreken. Per saldo meen ik dat, te zijner tijd, een heldere en uniforme toedeling van taken en bevoegdheden zeker mogelijk zal zijn.

5

Naar de mening van de leden van de VVD-fractie is een duidelijke taak-afbakening tussen rijk, provincie en gemeenten van groot belang. Hoe ziet de staatssecretaris de rol van de gemeenten en provincies, hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden? Hoe wil de staatssecretaris omgaan met de mogelijk dubbele pet van met name de gemeenten (veroorzaker van de bodemingreep en hoeder van het erfgoed of een afweging van archeologie of nieuwbouw)?

De bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende overheden, zoals mij die voor ogen staat, is de volgende. Op basis van kaartmateriaal en andere (wetenschappelijke) gegevens wijzen de provinciebesturen gebieden aan, die als archeologisch waardevol zijn aan te merken of waarvoor, archeologisch gezien, een hoge verwachting geldt. In die gebieden zullen bodemingrepen van meer dan mineur belang vergunningplichtig zijn. Die vergunningplicht geldt daarnaast ook altijd «grote projecten», zoals de aanleg van hele wijken, industrieterreinen, verbreding van rijkswegen en dergelijke. De in die situaties nodige «archeologievergunning» zal worden verleend door het bestuur van de betrokken gemeente. Over de situatie, dat de gemeente zelf «veroorzaker» is, kom ik aan het slot van mijn antwoord op vraag 19 nog te spreken. Bij grote projecten, waar met toepassing van de Tracéwet ook sprake is van rijksbetrokkenheid, zal de ROB in samenwerking met de betrokken gemeentebesturen en andere relevante partijenbepalend zijn voor de besluitvorming waar het de archeologie betreft, al blijft de formele vergunningverlening een zaak van het gemeentebestuur. Daarnaast blijft de bevoegdheid, te beslissen over archeologische monumenten van bijzondere waarde (rijksmonumenten) berusten bij de Minister van OCenW.

6

De Raad voor Cultuur stelt een adequate ondersteuning en stimulering van provincies en gemeenten bij de uitvoering van het nieuwe beleid voor. Bevordering van betrokkenheid en het vergroten van het publieke (lokale) draagvlak is belangrijk. Aangezien maar 30 gemeenten een archeologisch beleid hebben is het gebrek aan voldoende kennis en deskundigheid op het betreffende beleidsterrein een serieus probleem voor vele (kleinere) gemeenten. Wat gaat de staatssecretaris doen om in de overgangperiode de overige gemeenten aan te sporen beleid te ontwikkelen?

De jaren tot de invoering van de nieuwe wetgeving, en enige tijd daarna, worden gemeenten en provincies actief voorgelicht over het nieuwe beleid. Via de ROB bestaan reeds goede kanalen voor advisering van de andere overheden. In de communicatie ga ik vooral ook gebruik maken van koepelorganisaties als IPO, VNG, Convent van Gemeentearcheologen (CGA) en de Stichting voor de Nederlandse Archeologie (SNA). Met hen wordt gewerkt aan voorlichtingsmateriaal en handreikingen voor (gemeentelijk) beleid. Ook cursussen zullen bijdragen aan kennisverwerving en de stimulering van gemeentelijk beleid. Vergroting van lokaal publiek draagvlak krijgt daarnaast de komende jaren een extra stimulans met de projecten Erfgoed Bereikbaar en Belvédère. In de Cultuurnota heb ik aangegeven de provinciale steunpunten monumentenzorg ook als archeologische helpdesk te willen gebruiken.

7

De provincies moeten als vangnet functioneren. Zijn de provincies daar toe wel in staat? Kunnen ook nog andere partijen deze rol vervullen? Welk tijdspad heeft de staatssecretaris voor ogen om tot een effectieve relatie tussen de gemeenten en provincies te komen?

Evenals de provinciebestuurders zou ik het woord «vangnet» willen vermijden. De provincies hebben niet de neiging om, al dan niet tijdelijk, «in te springen» in de gevallen dat een gemeente (nog) niet voldoende geëquipeerd is om zelf een volwaardig archeologiebeleid te voeren. Dat is ook niet nodig: gemeenten kunnen, desgewenst, een gespecialiseerd archeologisch adviesbureau in de arm nemen, zoals ook het maken van bestemmingsplannen in veel gemeenten wordt uitbesteed. De provincies heb ik, naast hun eigen verantwoordelijkheden richting gemeenten, veel meer een inhoudelijk ondersteunende, stimulerende en adviserende rol toebedacht. Bij die rol past bv. ook de mogelijkheid tot het geven van een «second opinion». Voor het tijdspad verwijs ik u mede naar het slot van mijn antwoord op vraag 4: de periode tot aan de daadwerkelijke wetswijziging wordt nu al benut om te komen tot een effectieve relatie.

8

De huidige voorstellen bieden een onvoldoende inzicht in de kostencomponenten voor provincies en gemeenten. De leden van de VVD-fractie ondersteunen het advies dat het Rijk bij beleidsvoornemens die leiden tot het wijzigen van de uitoefening van taken of activiteiten door provincies of gemeenten wettelijk verplicht is tegelijk aan te geven wat de financiële gevolgen zijn en hoe deze kunnen worden opgevangen en door wie. Er is nog weinig helderheid over mogelijke financiële consequenties. De Raad voor Cultuur schetst een kostenoverzicht (600 miljoen extra en 1% regeling). Hoe beoordeelt de staatssecretaris dit kostenoverzicht en wat is zijn financiële onderbouwing?

In mijn brief van 17 april ben ik ervan uitgegaan dat de huidige beleids- en apparaatskosten van provincies en gemeenten gezamenlijk ca. 22,4 mln per jaar bedragen. Door Malta komen daar kosten bij voor actualisatie van het gemeentelijk beleid (bijv. bestemmingsplannen) en voor vergunningverlening. Een deel van deze kosten kan via leges worden doorberekend aan de verstoorders. Ik meen dat het archeologiebeleid de verantwoordelijkheid moet zijn van het Rijk, gezamenlijk met provincies en gemeenten. Daarom ben ik van plan om – afhankelijk van het totale kostenplaatje – voor te stellen een deel van die kosten te compenseren via het Gemeente- resp. Provinciefonds. In kostenramingen van de Universiteit van Amsterdam uit 1997 is uitgegaan van extra kosten als gevolg van Malta van ca. 55 mln. Daarvan zou 25 mln uitkomen boven de indertijd gestelde 1%-grens (zie de brief van mijn ambtsvoorganger uit 1997, TK 1996/97, 23 821 nr. 8). Ook na actualisatie van deze ramingen verwacht ik dat de orde van grootte van deze kosten hetzelfde blijft. Gezien de aard van de kosten zijn er echter grote schommelingen over de jaren heen mogelijk.

9

De leden van de VVD-fractie vragen bovendien wat de mogelijke financiële consequenties zijn van het principe «de verstoorder betaalt». Wat als de verstoorder niet kan betalen? Wat vindt de staatssecretaris van het idee om een stimuleringsfonds in te stellen, dat aangewend kan worden voor doeleinden als publieksvoorlichting, een regeling voor particulieren die geconfronteerd worden met onverwachte kosten voor archeologisch onderzoek en hoge bestuurslasten?

Als alle onderdelen van Malta goed worden uitgevoerd en er dus gedegen inzicht bestaat in de archeologische vindplaatsen, zal op de langere

termijn het aantal verrassingen en daarmee de excessieve kosten, beperkt blijven. In die situatie zal er sprake zijn van een normaal ondernemersrisico. Een verstoorder weet in principe waar hij aan begint en hij zal, idealiter, bepaalde locaties laten rusten. Het archeologisch vooronderzoek bij grote projecten is er evenzeer op gericht, archeologische «verrassingen» te voorkomen. Op dit moment onderzoek ik de mogelijkheden om Malta zoveel mogelijk recht te doen, met deugdelijke budgettaire constructies en redelijkheid voor de verstoorders. Daarover wordt overleg gevoerd met de Ministers van Financiën en BZK en (vertegenwoordigers van) provincies en gemeenten. De mogelijkheid van een stimuleringsfonds neem ik daarbij mee. Het idee van een integrale afweging tussen de mogelijke soorten kosten en van de financiële betrokkenheid van alle partijen spreekt mij aan.

10

De leden van de VVD-fractie onderschrijven het punt van de Raad voor Cultuur met betrekking tot kwaliteitswaarborging: «De Raad wil de voorstellen voor de invoering van het Verdrag van Valletta ondersteunen, met dien verstande dat op cruciale onderdelen betere voorwaarden voor kwaliteitswaarborging worden ingebouwd: inhoudelijk, bestuurlijk, en financieel». Zij zijn voorstander van een kwaliteitscontrole systeem: decentraal, maar wel voorwaardenstellend. Dat is noodzakelijk voor een goed gefundeerd en flexibel bestel, waarin het primaat ligt bij kwaliteitsvolle zorg voor het archeologisch erfgoed. Wanneer is de stand van zaken van het in voorbereiding zijnde kwaliteitszorgsysteem? Welke procedure wordt daarbij gevolgd?

Zoals bekend heb ik aan een representatieve vertegenwoordiging uit het archeologisch veld, verenigd in de zgn. Voorbereidingscommissie, gevraagd om kwaliteitsnormen te ontwikkelen voor archeologische producten en processen. Die Voorbereidingscommissie heeft na twee jaar intensieve arbeid haar werkzaamheden nu bijna gereed. Blijkens brede legitimeringsbijeenkomsten en een door mij geïnitieerde second opinion wordt het resultaat ook over de volle breedte gedragen. Haar rapport zal mij dezer dagen worden aangeboden. Als het ook nog wordt vertaald naar «meetbare» vereisten, kunnen de kwaliteitseisen tevens dienen als basis voor een systeem van certificering. Met het ontwikkelen van een beroepsregister is vorig jaar een begin gemaakt. Ik verwacht dat de Nederlandse Vereniging van Archeologen dit werk in de loop van 2001 zal kunnen afronden.

11

Bij het implementatietraject hebben de leden van de VVD-fractie nog een aantal vragen. Hoe denkt de staatssecretaris de eigendoms kwestie te regelen? Wat vindt de staatssecretaris van een onafhankelijke arbitrage met betrekking tot de toewijzing van bodemvondsten? Is de staatssecretaris van plan de depotproblematiek ook mee te nemen in het nieuwe beleid? Neemt de staatssecretaris het advies van de Raad over om een landelijk dekkend netwerk van provinciale en gemeentelijke depots op te zetten? Wat vindt de staatssecretaris van het advies van de Raad voor Cultuur om de archeologievergunning apart te houden van het bestaande vergunningsstelsel?

Vooreerst zou ik in herinnering willen roepen dat de huidige wettelijke systematiek op de toestand ziet, dat alleen overheden en wetenschappelijke instellingen mogen opgraven. Daaraan is ook de huidige regeling van de eigendom van vondsten gerelateerd. Het enkele feit, dat in het nieuwe regime ook particuliere bedrijven opgravingen zullen mogen doen, noodzaakt er al toe de wettelijke eigendomsregeling van bodemvondsten te herzien. In mijn brief van 17 april 2000 had ik in algemene termen een

eigendomsvoorbehoud voor de Staat neergeschreven, met als toelichting dat vondsten van groot nationaal belang in een centrale collectie moesten kunnen worden opgenomen; overige vondsten zouden aan anderen kunnen worden toegewezen. Inmiddels werk ik aan een regeling waarin wordt uitgegaan van een landsdekkend net van depots in alle provincies en een aantal gemeenten. Provincies dan wel deponerende gemeenten zullen in beginsel eigenaar worden van de vondsten, die binnen hun territoir zijn gedaan. Ik wil daar wel een bepaling aan toevoegen, die er toe strekt dat bijzondere vondsten kunnen worden toebedeeld aan een centrale collectie of museum. Zo ben ik voornemens het nationale scheepsarcheologisch depot te Lelystad in stand te houden. Ik acht het zeer wel denkbaar dat over de – in aantal vermoedelijk beperkte – gevallen van toedeling aan een centrale collectie tevoren advies wordt uitgebracht, bijvoorbeeld door een (door die Raad daartoe aangewezen commissie uit) de Raad voor Cultuur. Wat betreft de vraag over de archeologievergunning in relatie met het bestaande vergunningstelsel meen ik dat er sprake is van een misverstand. De Raad ondersteunt mijn voorstel voor de introductie van een afzonderlijke archeologievergunning.

12

De Raad voor Cultuur komt tot de conclusie dat het doen slagen van «Malta» veel investeringen vergt in de verbreiding van kennis en informatie. Is de staatssecretaris het eens met deze conclusie van de Raad voor Cultuur en hoe denkt de staatssecretaris de verbreiding van kennis en informatie vorm te geven. Hoe wordt de relatie met onderwijs en wetenschap benadrukt? Is de staatssecretaris in dit kader van plan om het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot archeologie een extra impuls te geven?

De Raad heeft uitgesproken gelijk als hij wijst op de noodzaak van het verbreiden van kennis en informatie. Om de relatie met onderwijs en wetenschap te benadrukken is daarom vooreerst de onderzoeksschool Archon door de minister en mij uitgenodigd om met voorstellen te komen voor een research-agenda. Een eerste ambtelijk gesprek daarover zal zeer binnenkort plaatsvinden. Voorts zal ik bewerkstelligen dat de ROB en de provincies de komende periode extra inzet kunnen plegen om het kaartmateriaal en de gegevens over de archeologische waarden in de bodem te actualiseren en beschikbaar te maken. Ten slotte heb ik in de voorzomer van 2000 al een communicatieplan doen voorbereiden, waarvan de uitvoering inmiddels is gestart. Daarbij worden zo veel als mogelijk is ook de (organisaties van) betrokken partijen zelf ingeschakeld. Ook in het in voorbereiding zijnde wetsvoorstel wordt veel aandacht besteed aan de noodzaak tot informatie leveren enerzijds en geïnformeerd zijn anderzijds.

Vragen van de CDA-fractie

13

De leden van de CDA-fractie zijn verheugd over de voortvarendheid waarmee de staatssecretaris aan de slag gegaan is met de implementatie van het Verdrag van Valletta en het feit dat hij daarnaast een aantal nieuwe maatregelen invoert ter bescherming van het Nederlands archeologisch erfgoed. Tevens beoordelen zij het feit dat hij inspeelt op nieuwe ontwikkelingen binnen de archeologische sector in Nederland positief. Zij onderschrijven het belang van de bescherming van het archeologisch erfgoed en het behoud daarvan in de bodem. Deze leden zijn er daarbij voorstander van de verantwoordelijkheden zo dicht mogelijk neer te leggen bij die actoren waar de verantwoordelijkheden het beste genomen kunnen worden en tot hun recht komen. Zij hebben echter wel kanttekeningen bij de uitwerking van de voornemens van de staatssecretaris, met name inzake de concrete bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende

overheden en betrokken partijen. Het zijn veel losse ideeën, terwijl deze leden een duidelijke blauwdruk als streven prefereren. Nu is het onduidelijk wat het uiteindelijke doel is en dat brengt onzekerheden met zich mee. De onderlinge samenhang en bevoegdheidsverdeling tussen de betrokken actoren is voor de leden van de CDA-fractie niet helder. Tevens ontbreekt een helder beeld van de verschillen tussen de oude en de toekomstige situatie.

Bij welke structuur wil de staatssecretaris uiteindelijk uitkomen? Waarom geeft u slechts de richting aan en streeft u niet een bepaalde constructie na?

Dat ook de leden van de CDA-fractie de hoofdlijnen van mijn keuzen ondersteunen, doet mij plezier. Met betrekking tot hun kanttekeningen bij de wijze, waarop ik die hoofdlijnen denk uit te werken verwijs ik, om te beginnen, graag naar de brief, waarmee ik mijn antwoorden aan de Kamer heb aangeboden en naar het antwoord op vraag 5. Daarenboven merk ik op, dat de huidige figuur van de «opgravingsvergunning» zal verdwijnen. Deze was bedoeld om archeologische werkzaamheden altijd door of onder verantwoordelijkheid van een deskundig overheidsorgaan te laten plaatsvinden en daarom voorbehouden aan een rijksdienst, een universiteit of een gemeente. Ook in de huidige praktijk worden al veel feitelijke werkzaamheden uitgevoerd door archeologische bedrijven. Dat zal in de toekomst alleen maar toenemen. Ik stel mij voor de kwaliteitszorg te borgen door een systeem van toelating van die bedrijven tot de markt, waarbij certificering een belangrijke weg tot die toelating kan zijn. Samenvattend mag ik wijzen op de vele veranderingen in bevoegdheden, de verschillende nieuwe rollen van meerdere overheden en de – gecontroleerde – introductie van marktwerking, die geheel nieuw is in deze branche.

14

In het overleg met de Raad voor Cultuur kwam naar voren dat het niet duidelijk is hoe uiteindelijk de implementatie vorm zal krijgen. Dit geeft naar de mening van de leden van de CDA-fractie grote kans op het maken van verkeerde keuzes. Zij willen graag een inschatting van de kosten die te verwachten zijn bij het uitvoeren van het verdrag.

Kan de staatssecretaris meer duidelijkheid geven over de verdeling van de kosten over de verschillende actoren op grond van de huidige beschikbare gegevens over onze bodemschatten?

Kostenposten die vaststaan zijn in ieder geval de extra bestuurslasten voor provincies en met name gemeenten. Een behoorlijk netwerk van depots zal evenzeer geld vergen. Extra rijksinzet is nodig om de informatie over de archeologische waarden op peil te krijgen en de kwaliteitszorg in te richten. Daarnaast zal mogelijk een – relatief gering – bedrag nodig zijn om het maatschappelijke vervolg (wetenschap, publiek) op de rails te zetten. De verdeling van de kosten voor vooronderzoek en opgraving over de verschillende actoren hangt niet alleen af van de kennis over (de waarde en locatie van) onze bodemschatten, maar evenzeer van de voorgenomen bodemingrepen die deze archeologie dreigen aan te tasten. Daarbij is zeker dat het grootste deel van de kosten zal worden gedragen door de initiatiefnemers van grote (infrastructurele en andere) projecten (spoorlijnen, woonwijken, industrieterreinen, wegen). Naast de rijksoverheid zullen ook gemeenten vaak als veroorzaker van dergelijke projecten worden aangemerkt. De kosten van kleinere bodemingrepen die door particulieren worden ondernomen zijn moeilijker te voorspellen, omdat deze sterk afhangen van de (zeer lokale) waarde van het bodemarchief. De kosten zijn voorts mede afhankelijk van de te kiezen vorm van implementatie.

15

In dit verband vragen zij of hij bereid is het idee van privaat-publieke financiering mee te nemen in het veranderingsproces, zoals aangegeven in de CDA-notitie Nationale Monumentenmaatschappij? Of kunnen de veroorzakers geheel zelf de financiering op zich nemen?

Beide mogelijkheden zijn interessant en ik zal beide in de plannen meenemen. Overigens verwacht ik dat een volledige particuliere financiering zeker in de startfase moeilijk van de grond komt.

16

De leden van de CDA-fractie interesseert ook de nadere roep om marktwerking en een verdergaande professionalisering in de archeologiesector. Wat zullen de consequenties van een dergelijke marktwerking zijn en hoe is de relatie tot publiek-private financiering?

De marktwerking in de archeologie zal zich voornamelijk afspelen op het terrein van uitvoerende werkzaamheden, dat onder de huidige Monumentenwet nog slechts een beperkt aantal spelers kent. Een van de consequenties is die verdergaande professionalisering van de bedrijfstak. Er zal marktconform gewerkt gaan worden in plaats van alleen varend op *expert judgement*. Ook groeit nu reeds de behoefte aan een specifiek op de archeologie gerichte adviesbranche. Publiek/private financiering kan gestalte krijgen als (private) veroorzakers betalen voor archeologisch onderzoek en dat weer leidt tot bijvoorbeeld publieksgerichte of wetenschappelijke activiteiten waaraan de overheid bijdraagt. Conform het advies van de Rfv kunnen voor excessieve opgravingskosten, afhankelijk van de specifieke situatie, mogelijk bijdragen van overheidswege nodig zijn.. Een mogelijkheid die ik in mijn afwegingen zal meenemen is de Monumentenmaatschappij, zoals het CDA voor ogen heeft, maar dan inclusief de archeologische monumenten.

17

Het bevreemdt de leden van het CDA-fractie dat de roep om marktwerking gepaard gaat met de tendens tot meer overheidsbemoediging door het toekennen van meer bevoegdheden aan gemeenten en provincies. Hoe wil men dat combineren? (blz. 5)

Als de vragenstellers hier tegengestelde bewegingen menen waar te nemen, dan ben ik dat niet met hen eens. Dat er sprake zal zijn van het toekennen van bestuurlijke bevoegdheden aan gemeenten en provincies doet aan de beoogde marktwerking niet toe of af: zulks reguleert, ter bescherming van het archeologisch erfgoed, waar en wanneer vooronderzoek moet plaatsvinden, opgravingen nodig zullen zijn, en de belangenafweging die daarvoor nodig is. Dat laatste zou ik niet aan de markt willen overlaten. Marktwerking wordt uitsluitend geïntroduceerd ten behoeve van uitvoerende activiteiten.

18

Heeft de Raad voor de financiële verhoudingen inmiddels uitspraak gedaan omtrent een oplossing voor de kostenproblematiek bij kleine bodemingrepen en hoe luidt die uitspraak? (blz. 8)

Ik verwacht geen nadere uitspraak van de Rfv. De handvatten die de Rfv heeft geformuleerd, neem ik mee in de beleidsvorming over de opvang van excessieve kosten.

19

Dat de kosten voor het opgraven van archeologisch erfgoed of het doen van onderzoek worden verhaald op de veroorzaker, is voor de leden van

de CDA-fractie een cruciaal punt. Wie is in concreto de veroorzaker? Kunnen dat ook combinaties van belanghebbenden zijn? Kan de staatssecretaris ingaan op de situatie die ontstaat wanneer er om een algemeen belang te dienen een ingreep in de bodem wordt gedaan waarbij hoge kosten gemoeid zijn? Wordt er dan een afweging gemaakt tussen het algemeen belang en de kosten aan de ene kant en het archeologisch erfgoed aan de andere kant of wordt ook in dit geval de standaardprocedure gevolgd? En wie maakt deze afweging? Daarnaast de situatie dat een gemeentelijke overheid de veroorzaker is; dezelfde gemeente is verantwoordelijk voor het verstrekken van vergunningen voor het doen van een ingreep in de bodem wanneer er zich naar verwachting archeologisch erfgoed in zal bevinden. Hoe gaat men dan om met deze belangenverstrengeling?

In mijn brief van 17 april 2000 heb ik geschreven: «Als veroorzaker beschouw ik degene die het voornemen heeft tot een feitelijke bodemingreep die leidt of kan leiden tot het aantasten van het archeologisch erfgoed. Deze vraagt een vergunning aan [...].» Dat is dus, net als bij bijvoorbeeld de bouwvergunning, doorgaans geen combinatie van belanghebbenden. Veel bodemingrepen dienen het algemeen belang (wegen, spoorlijnen, stadsvernieuwing). Het idee achter het Verdrag van Malta is, dat het belang van het archeologisch erfgoed wordt meegewogen op dezelfde voet als andere belangen. Dat die andere (algemene, economische) belangen daarbij soms zwaarder kunnen wegen is een gegeven. Juist daarom is gekozen voor een afweging op lokaal niveau (gemeente), waar de meeste bodemingrepen worden gedaan. Een uitzondering wordt gemaakt bij archeologische terreinen van uitzonderlijk hoge (inter)nationale waarde: deze kunnen, ook in het toekomstige bestel, wettelijk worden beschermd via het instrument van aanwijzing door de minister. Alleen dan kan het behoud van de daar aanwezige archeologisch resten optimaal worden gewaarborgd, ook als daarbij andere belangen het moeten afleggen. Het komt op zichzelf vaker voor dat een gemeente aanvrager is van een vergunning, die zij zelf moet verlenen. Veelal betreft dat bouwvergunningen, maar het kan ook gaan om (wellicht meer «kwetsbare») kapvergunningen of besluiten in de milieusfeer. Gemeentebestuurders zijn gewend, om te gaan met (de afweging van) meerdere belangen. Ons rechtsstelsel met zijn openbaarheid van besluitvorming, democratische controle door de gemeenteraad en de mogelijkheden van bezwaar en beroep biedt voldoende waarborgen dat met dergelijke «verstrengeling van belangen» verantwoord wordt omgegaan.

20

De leden van de CDA-fractie willen graag vernemen welke de fundamentele knelpunten in het huidige bestel zijn, waardoor een gehele stelselwijziging nodig is. Van belang is ook de goed functionerende onderdelen in het nieuwe bestel over te nemen.

De stelselwijziging is vooral ingegeven door de noodzaak, het Verdrag van Valletta te implementeren in de Nederlandse wetgeving en de archeologische praktijk. Dat zal – evenals elders – leiden tot een betere zorg voor het archeologisch erfgoed in Nederland. Meer en betere archeologische zorg zal ook leiden tot meer werk in deze sector. Daar om het huidige bestel niet op toegesneden, en ook niet voor ontwikkeld. Daarnaast worden gelijktijdig wel bestaande knelpunten aangepakt, zoals het depotvraagstuk en de informatievoorziening; dat laatste zowel in relatie tot de wetenschap als wegens de waarde daarvan voor het verwerken in kaartmateriaal, deel van de preventieve opdracht uit het Verdrag. Dat laat onverlet dat ik het goede van de huidige situatie graag wil behouden. Ik noem daarvan het beschermingsbeleid, de belangwekkende rol van de amateur-archeologen, de publieke belangstelling, de provinciale steunpunten en de vooraan-

staande positie van de Nederlandse faculteiten, de ROB en de oudheidkundige musea. Maar – in wettelijke termen bezien – ook de regeling van toevalsvondsten beoog ik te handhaven.

21

De leden van de CDA-fractie juichen toe dat er overleg heeft plaatsgevonden met verscheidene departementen, het IPO, de VNG en de SNA. Zou de staatssecretaris aan kunnen geven op welk moment een officieel standpunt van de SNA te verwachten is? Zij pleiten voor een structureel overleg gedurende deze transformatieperiode.

De Stichting voor de Nederlandse Archeologie heeft op 25 juli 2000 haar officiële standpunt aan de Vaste Kamercommissie voor OCenW gezonden. Met mijn brief van 13 december jl. heb ik u mijn reactie op – onder meer – die brief laten weten. Ik ben overigens van plan om inderdaad zelf met enige regelmaat met de bij de implementatie van het Verdrag betrokken partijen te overleggen. Op ambtelijk niveau is er in de praktijk sprake van zeer regelmatige contacten.

22

De CDA-fractieleden willen graag uiteengezet zien wat de voorgeschreven procedure is op het moment dat men bij bodemwerkzaamheden in een gebied waarvoor geen vergunning aangevraagd hoeft te worden toch op cultureel erfgoed stuit?

Voor de situatie als door de leden van de CDA-fractie beschreven, blijft hetzelfde wettelijke regime gelden als thans van toepassing is. In de reguliere planvormingsprocessen wordt het archeologische belang meegewogen. Indien – onverwacht – bij bodemwerkzaamheden bijzondere archeologische waarden worden aangetroffen, kan de Minister van OCenW ingrijpen door op grond van de Monumentenwet 1988 een beschermingsprocedure te initiëren (art. 3) of door voorschriften te stellen ten aanzien van werkzaamheden (art. 49) of zelfs stillegging daarvan gelasten.

23

Welke procedure wordt gehanteerd wanneer het bij bodemingrepen gaat om een klein project? In hoeverre verschilt deze procedure van grote projecten?

Een bodemingreep in het kader van een groot project zal per definitie vergunningplichtig worden. Bij kleine projecten is een bodemingreep alleen vergunningplichtig als deze plaatsvindt in een door het provinciebestuur (of gemeentebestuur) aangewezen gebied. Voorts zal ik bij amvb vastleggen welke typen «mineure» bodemingrepen worden uitgesloten van de vergunningplicht. Daarbij denk ik bijvoorbeeld aan een dieptegrens of het noemen van specifieke handelingen, om daarmee aan de redelijkheid tegemoet te komen. De procedure bij kleine bodemingrepen is verder gelijk aan alle andere vergunningplichtige activiteiten: de veroorzaker (initiatiefnemer) vraagt bij de gemeente een archeologievergunning aan en laat daartoe door een gekwalificeerd archeoloog op basis van vooronderzoek een advies maken. De gemeente besluit over de vergunning (voor de verschillende opties verwijs ik naar het schema in bijlage bij mijn brief van 17 april 2000). De veroorzaker betaalt voor eventueel noodzakelijk archeologisch onderzoek. Over mogelijke verfijning binnen die betaalplicht beraad ik mij nog aan de hand van het advies van de Rfv.

24

De staatssecretaris wil het voorstel van zijn voorganger inzake de ontsnappingsclausule van 1% niet overnemen. Is hij echter niet van mening dat het opgraven van cultureel erfgoed en het veiligstellen daarvan via de 1% clausule een vorm kan krijgen? Het lijkt de leden van de CDA-fractie gewenst die clausule niet af te schaffen. Op het moment dat er geen tegemoetkoming is voor de onderzoeks- en opgravingskosten boven 1% van de investeringskosten, zullen initiatiefnemers wellicht afhaken en bestaat de kans dat het erfgoed wel veilig in de bodem, maar ook begraven en onzichtbaar blijft.

Het loslaten van de 1% clausule is niet meer dan het loslaten van een gedachte: een daadwerkelijke 1%-regeling heeft nooit bestaan. Wel zijn tot heden in enkele gevallen rijksbijdragen verleend voor *excessieve* opgravingskosten. Als initiatiefnemers vanwege de kosten afzien van een opgraving zullen zij ook moeten afzien van de bodemingreep, althans op die plek. Dat betekent behoud van het archeologisch erfgoed en het – inderdaad – veilig in de bodem te laten. Dat is hetgeen het Verdrag van Valletta nu juist nastreeft, en wat ik met het weglaten van die «ontsnappingsclausule» ook wil bevorderen. Het is zeker niet zo dat het weglaten van de 1% regeling zal leiden tot *te weinig* opgravingen. Juist bij de grote infrastructurele projecten blijkt het voor de veroorzaker nu al geen probleem te zijn om de archeologie mee te begroten en dus vele grote opgravingen te financieren. Er wordt eerder teveel opgegraven dan te weinig, al zou er naar mijn inzicht wel meer aandacht kunnen komen voor de publiekskant (en dus de «zichtbaarheid») van die opgravingen. Waar, als gezegd, Malta juist streeft naar behoud van de archeologische waarden ligt het voor de hand om ook aandacht te besteden aan het beheer daarvan en de vindplaats voor het publiek op een aantrekkelijke manier te markeren.

25

Er wordt gesproken over de cultuurconvenanten die tussen het Rijk en de lagere overheden zijn gesloten. Tijdens de hoorzittingen in het kader van de cultuurnota bleek er veel onduidelijkheid bij de lagere overheden te bestaan over de invulling en toepassing van deze convenanten. Cruciaal is voor de leden van de CDA-fractie deze verantwoordelijkheden duidelijk omschreven en vastgelegd te zien. Is de staatssecretaris daartoe bereid?

De «spelregels» over de convenanten zijn al geruime tijd geleden tot stand gekomen. Deze zijn door IPO, VNG en mij besproken en vastgelegd in het op 25 januari 1999 getekende «Algemeen Kader OCW-IPO-VNG». In alle concept-convenanten wordt dat kader ook genoemd in de overwegingen. In de gesprekken die ik heb gevoerd met provinciale en gemeentelijke bestuurders is mij van onduidelijkheid ook niet gebleken. Integendeel, zo is recent het eerste convenant – dat tussen OCenW en de provincies Utrecht en Flevoland en de gemeente Utrecht – ondertekend. De convenanten regelen overigens geen toekenning of verdeling van bevoegdheden – dat zal in de nieuwe wet gestalte krijgen – maar alleen afspraken over hoe te handelen binnen bestaande bevoegdheden.

26

Wat wordt er verstaan onder een procedurele coördinatiebepaling? Wie heeft in dit geval de coördinatie? (blz. 10)

Onder een procedurele coördinatiebepaling versta ik een bepaling die ertoe strekt, alle fasen van het bestuurlijke besluitvormingsproces te coördineren. In casu kan dat tot het volgende leiden. Degene die een activiteit wil ondernemen die een bodemingreep tot gevolg zal hebben, wordt over het algemeen met verschillende overheidsbesluiten geconfronteerd. Voor

wat betreft de onderhavige materie valt daarbij in de toekomst met name te denken aan de samenloop van de bouwvergunning en de voorgestelde archeologievergunning. Dergelijke samenhangende besluiten zullen dan via één procedure gecoördineerd kunnen worden afgehandeld. In het gegeven voorbeeld zouden burgemeester en wethouders de coördinatie hebben. Het kabinet is voornemens op dit punt een algemene regeling tot stand te brengen. Een dergelijke algemene coördinatieregeling wordt vormgegeven in het wetsvoorstel Samenhangende besluiten Awb I, dat op dit moment door de Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt voorbereid. Die regeling maakt deel uit van een pakket van maatregelen dat is bedoeld om de juridisering in het openbaar bestuur terug te dringen.

27

De leden van de CDA-fractie zijn bezorgd over de kans op rechtsongelijkheid wanneer gemeenten gebieden «inclusief archeologievergunning» ter exploitatie aanbieden? (blz. 10) Kan de staatssecretaris deze zorg wegnemen?

Deze bezorgdheid deel ik niet. Het is niet ongebruikelijk dat gemeenten nu eens bouwgrond in nog volstrekt braakliggende staat aanbieden, in andere gevallen bouwrijp gemaakt, en al dan niet met een zgn. schone grondverklaring. Het verschil pleegt tot uitdrukking te komen in de prijs. In lijn daarmee zal het in de toekomst dus ook zo kunnen zijn, dat gemeenten grond ter exploitatie aanbieden waar wel of waar geen archeologisch (voor)onderzoek heeft plaatsgevonden.

28

Wat is de rol van vrijwilligers en hun organisaties in de nieuwe opzet? De leden van de CDA-fractie bepleiten dat zij volwaardig participeren en er van hun kennis en inzet gebruik wordt gemaakt. Zij zouden het betreuren wanneer zij naar de zijlijn worden gemanoeuvreerd.

De rol van amateur-archeologen bij de uitvoering van archeologische werkzaamheden blijft in feite onveranderd. Zij mogen assisteren bij onderzoek en opgraving, mits onder begeleiding van een daartoe gekwalificeerde instantie. Ik verwacht dat juist hun bijdrage aan lokale kennisverwerving en draagvlakvergroting van groot belang zal blijven. De Archeologische Werkgemeenschap Nederland, een van de grootste amateurverenigingen in de archeologie, ontvangt in het kader van de Cultuurnota subsidie voor draagvlakvergroting (educatie) en vergroting van bestuurlijke kennis en participatie van amateurs in beleid.

29

Hoe staat het met de opleiding van mensen die archeologische werkzaamheden (onderzoek en restauratie) verrichten?

Op dit moment zijn er vijf universiteiten waar een academische studie archeologie kan worden voltooid (UvA, VU, KUN, UL en RUG), met verschillende specialisaties (variërend van aardewerk tot botanische resten). Daarnaast bestaat er een postdoctorale opleiding «management van archeologische projecten», een samenwerkingsproject tussen VU, UvA en de ROB. Voorts zijn er in de archeologiewereld ook veel specialisten uit andere disciplines actief, zoals geologen, geofysici, antropologen, restauratoren, tekenaars, it-ers. Het aanbod aan archeologen is voldoende en zal dat naar verwachting ook blijven. Samen met de universiteiten wil ik bezien of er wellicht een nieuwe *type* archeologen moet worden opgeleid (management, beleid, bestuur). Daarnaast is het de vraag – en die onderzoek ik ook – of er wellicht een Hbo-opleiding archeologie tot stand zou moeten worden gebracht, en of niet in *andere* curricula (bv. bouw, plano-

logie) er ook ruimte zou moeten worden gemaakt voor kennisverwerving aangaande archeologie.

30

Voor vele kleine gemeenten zonder archeologiebeleid is extra ondersteuning nodig. Dit is op dit moment onvoldoende uitgewerkt. Welke concrete plannen heeft de staatssecretaris?

Voor vele kleine gemeenten zal inderdaad ondersteuning nodig zijn. In mijn antwoord op de vragen 4, 6 en 7 ben ik daar ook op ingegaan. In concreto zijn op dit moment o.a. Handreikingen voor gemeentelijke archeologiebeleid (samen met de VNG) in voorbereiding genomen. Ik stel mij voor, dat de provinciale steunpunten monumentenzorg ook zullen gaan fungeren als «archeologiehelpdesk». Voorbeelden voor inrichting en planaanpassing zouden via de ROB en het CGA ontwikkeld kunnen worden.

31

Het Verdrag van Valletta zou op enig moment geëvalueerd moeten worden. Wat is de mening van de staatssecretaris hierover?

In artikel 13 van het Verdrag is voorzien in monitoring en evaluatie van het Verdrag zelve door een Europese commissie van experts. Het komt mij voor, dat bij een dergelijke evaluatie ook Nederland en de Nederlandse situatie zullen worden betrokken. Het ligt dan ook voor de hand om de resultaten van een dergelijke evaluatie – wellicht met leerzame vergelijkingen met de ontwikkelingen in verschillende andere landen – te benutten als basis voor verdere beleidsontwikkeling in Nederland.

32

Heeft u voorbeelden van de implementatie van het betreffende verdrag uit andere landen ontvangen die het waard zijn over te nemen?

In mijn antwoord op vraag 4 wees ik er op, dat er in de onderscheiden Europese landen verschillende wijzen van implementatie zijn, gerelateerd aan het ter plaatse geldende bestuurlijke systeem en de gangbare manier van werken. Ik gaf aan daar graag meer uitvoerig op in te gaan in de memorie van toelichting bij het voorstel tot wijziging van de Monumentenwet 1988. Ik voeg daar aan toe, dat sommige situaties elders die minder goed uitpakken, ook zeer leerzaam kunnen zijn. Zo is de in Groot-Brittannië bestaande moeizame situatie met betrekking tot kwaliteitszorg in de uitvoering en bewaking daarvan, voor mij reden om voor die aspecten afzonderlijk aandacht te vragen en daarin ook nadrukkelijk te willen investeren.

33

Wil de staatssecretaris duidelijk en concreet de verschillende bevoegdheden van de verschillende overheden en betrokken instanties weergeven? Welk verschil is er tussen de huidige situatie en de toekomstige en wie heeft uiteindelijk de regie in handen? Daarbij bepleiten de leden van de CDA-fractie een belangrijke rol voor de provincies die daartoe financieel en organisatorisch uitgerust dienen te worden.

Voor de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende overheden en de verschillen in dat opzicht met de huidige situatie verwijs ik graag naar het antwoord op vraag 5. Ik voeg daar op deze plaats aan toe dat de provincies, alleen al door de bevoegdheid vergunningplichtige gebieden aan te wijzen, een zeer belangrijke rol zullen gaan vervullen: die gebiedsaanwijzing is immers de eerste stap in het proces van betere bescherming van het archeologisch erfgoed. Daarnaast bereiden in IPO-verband de

provincies zich voor op een inhoudelijk ondersteunende rol richting de gemeenten. Tot slot is het mijn voornemen de provincies een belangrijke (ook wettelijke) functie te geven in het netwerk van depots. Dat zij daarvoor voldoende toegerust moeten worden, ligt voor de hand. In de toelichting bij het wetsvoorstel zal ik aangeven, welke bedragen mij daarbij voor ogen staan en op welke wijze in die middelen zal worden voorzien.

34

Tenslotte vragen zij de staatssecretaris het proces aan te geven zoals dat in de nieuwe situatie gaat verlopen wanneer in een kleine gemeente zonder archeologiecommissie een uitbreidingsplan wordt gemaakt op een terrein waar een waardevolle archeologische vindplaats is gesitueerd. Welk proces dient de gemeente of de projectontwikkelaar dan te doorlopen?

In de eerste plaats wijs ik er graag op, dat de te wijzigen Monumentenwet 1988 er nu juist toe zal gaan strekken alle overheden meer bewust te laten omgaan met bekende archeologische waarden bij het nemen van besluiten die op (het gebruik van) de bodem betrekking hebben. Overigens laten ook nu al veel gemeenten bij de voorbereiding van een (ontwikkelingsgericht) bestemmingsplan archeologisch vooronderzoek verrichten. De kosten daarvan kunnen in de grondprijs worden verdisconteerd. In het stelsel van de WRO is voorzien in een toetsende rol van de provincie bij gemeentelijke plannen en vrijstellingen daarvan. De provincie ziet er op toe dat bij de planbeoordeling recht gedaan wordt aan het archeologische belang. Een goede planvoorbereiding kan inhouden dat reeds in deze fase een vorm van vooronderzoek door de gemeente wordt geïnitieerd. De belangenafweging die vervolgens plaatsvindt kan overigens ook als uitkomst hebben dat de plannen doorgaan, ondanks de aanwezigheid van belangrijke vindplaatsen. Voor de uitvoering van het bestemmingsplan zal in het nieuwe bestel een archeologievergunning nodig zijn. Indien nodig kan de gemeente bepalen dat de aanvrager van deze vergunning (nader) vooronderzoek zal moeten uitvoeren. Bij de beoordeling door B&W komt vervolgens aan de orde of de vindplaats behouden kan blijven (weigering van de vergunning) of dat de vergunning wordt afgegeven onder de voorwaarde van bv. een opgraving. Overigens acht ik het voor de hand liggen dat in veel gevallen door gemeenten nog een andere benadering wordt gekozen (vergelijkbaar met de wijze waarop thans in met name Vinex-locaties met aanwezige archeologische waarden wordt omgegaan). Daarbij wordt door de gemeente het gehele plangebied onderzocht en wordt een selectie gemaakt van te behouden en op te graven vindplaatsen. Op weer ander plekken wordt besloten tot archeologische begeleiding. De kosten van deze operatie worden verhaald via de grondexploitatie. Als de gemeente deze benadering kiest, zal de archeologievergunning het sluitstuk van het proces vormen en kan deze ook zonder problemen worden afgegeven. Deze praktijk sluit ook goed aan bij die rond de verlening van bouwvergunningen.

Vragen van de D66-fractie

35

Heeft de Stichting voor de Nederlandse Archeologie (SNA) al namens het veld een officieel standpunt geformuleerd over de invoering van het verdrag van Valletta en de hervorming van het archeologiebestel? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 1).

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar mijn antwoord op vraag 21.

36

Zijn er al resultaten te melden van de Europese werkgroep «metaal-detectie»? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 3).

Van de Europese werkgroep «metaaldetectie» zijn mij nog geen resultaten gemeld. Ik stel mij voor om op korte termijn in Europees verband daarop aan te dringen.

37

Welke maatregelen worden genomen om te zorgen dat archeologische waarden nadrukkelijker in beeld worden gebracht bijvoorbeeld bij grote projecten? Hoe wil de regering bereiken dat archeologische waarden meer worden betrokken bij de bestaande besluitvorming op het gebied van de ruimtelijke ordening? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 5).

De invoering van het Verdrag van Valletta en de daartoe noodzakelijke wijziging van de Monumentenwet 1988 zijn bedoeld om het betrekken van archeologische waarden bij de besluitvorming op gebied van ruimtelijke ordening te zekeren. Het sterker in beeld brengen van de archeologie bij grote projecten zal vooral moeten worden gerealiseerd door het vroegtijdiger inventariseren van de archeologische overblijfselen. Om die reden zal bij de aanleg van grote projecten *altijd* een archeologievergunning nodig zijn. Voorts kan de gewenste status van de Minister van OCenW (in de persoon van een functionaris van de ROB) als wettelijk adviseur bij m.e.r.-procedures vroegtijdige aandacht voor archeologie bij grote projecten verzekeren.

38

Wat zijn de resultaten van overleg met IPO en VNG over een passend systeem voor het beheer van vondsten en over de archeologische informatieborging? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 7, 9).

De gesprekken met VNG en IPO over het beheer van vondsten en over de informatieborging zijn nog niet afgerond. Over de informatieborging zal de Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg mij nog haar opvattingen laten weten. Haar rapport (en mijn standpunt daarop) zal de basis vormen voor wettelijke voorschriften daaromtrent. Over de voorgenomen regelgeving zal ik vervolgens weer overleggen met alle betrokken partijen, in het bijzonder ook met het oog op de aan die regels verbonden uitvoeringslast.

39

Hebben inmiddels alle provincies een bijgewerkte Archeologische MonumentenKaart en een eigen archeoloog? Hoe wordt gestimuleerd dat gemeenten een eigen archeologiebeleid voeren? Hoeveel gemeenten voeren inmiddels een dergelijk beleid? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 9).

Na voltooiing van de Archeologische Monumentenkaarten van Groningen en Friesland (in 2001) zijn deze kaarten beschikbaar voor alle provincies. In de cultuurconvenanten met de provincies wordt een update van deze kaarten afgesproken. Alle provincies hebben inmiddels eigen archeologen aangesteld, met dien verstande dat enkele provincies deze functionarissen niet aanstellen als provinciaal ambtenaar, maar in dienst bij een Stichting voor cultuurhistorie. Onder meer via reguliere contacten van de ROB wordt gestimuleerd dat ook gemeenten een archeologiebeleid ontwikkelen. Daarnaast heb ik in het kader van de Cultuurnota een subsidie toegezegd aan het Convent van Gemeentelijke Archeologen, onder meer voor het (samen met de VNG) ontwikkelen van een model gemeentelijk beleid voor de archeologie. Ik beschik niet over gegevens over het aantal gemeenten dat op dit moment (in enige vorm) een archeologiebeleid

voert. Wel is het zo dat nu 32 gemeenten een eigen archeoloog in dienst hebben.

40

Waarom denkt de regering concreet bij «een procedurele coördinatiebepaling»? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 10)

Graag verwijs ik op deze plaats naar mijn antwoord op vraag 26.

41

Overweegt de regering gemeenten te verplichten een archeologische monumentenkaart op te stellen? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 10).

Zoals eerder aangegeven zullen de provincies, met hulp van de ROB, archeologische waarden en verwachtingen binnen hun gebied op kaartmateriaal in beeld brengen. Ik ben niet van plan om alle gemeenten voor te schrijven (ook) een archeologische monumentenkaart vast te stellen; de wijze, waarop gemeentebesturen hun beleid vormgeven, zou ik vrij willen laten. Het kan immers ook heel goed, dat gemeentebesturen een beleidskader vaststellen met behulp van door de provincie ontwikkeld kaartmateriaal. Gemeentebesturen kunnen echter ook besluiten archeologische gegevens en daaruit voortvloeiende beperkingen te verwerken in (integrale) bestemmingsplannen.

42

Welke maatregelen wil de regering treffen om de grote verschillen die op gemeentelijk niveau bestaan in het ontwikkelingsstadium van het archeologiebeleid te verkleinen? Ziet het rijk ook een rol voor zichzelf weggelegd bij het versneld kunnen gaan inlopen door gemeenten van hun bestaande achterstanden op het gebied van informatie en beleidsontwikkeling? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 10).

Verschillen tussen gemeenten in het ontwikkelingsstadium van het archeologiebeleid worden verkleind door gerichte voorlichting en advies (o.a. informatiebijeenkomsten, beleidshandreikingen). Hierbij staat de coördinerende en adviserende rol van intermediaire organisaties, zoals VNG en CGA, centraal. De ROB heeft, als kenniscentrum, een inhoudelijk-ondersteunende rol. Heel concreet zijn de provinciale steunpunten nu al gestart met het aanbieden van kennis en deskundigheid aan bestuurders en medewerkers van gemeenten. Organisaties van archeologen, zowel professionele als amateurs, kunnen een belangrijke voorbeeldstellende rol vervullen voor gemeenten als het gaat om beleidsontwikkeling, publieksbereik en draagvlakvergroting.

43

Welke rol zal zijn weggelegd voor de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek bij het door gemeenten verlenen van archeologievergunningen? Is het de bedoeling dat de ROB daarbij adviseert? Wat is de opvatting van de regering over het advies van de Raad voor Cultuur om het mogen verlenen van een dergelijke vergunning door gemeenten afhankelijk te stellen van de aanwezigheid van een gemeentelijke archeologieverordening en een eigen archeologiebeleid? Moeten provincies niet ook de mogelijkheid krijgen een vergunning te verlenen in geval een gemeente niet aan de hierboven gestelde voorwaarden voldoet dan wel zélf belanghebbende partij is. (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 11).

De ROB zal – waar het archeologische monumenten betreft – gaan fungeren als kenniscentrum, als centraal informatiepunt en (zoals nu ook het geval is) als uitvoerder van de Monumentenwet 1988 op rijksniveau. Dat laatste houdt onder meer in, het (namens de minister) nemen van

beslissingen over beschermde rijksmonumenten. De dienst kan desgevraagd gemeenten adviseren, maar het ligt niet voor de hand zulks te doen bij (alle) besluiten over een archeologievergunning. Het daarvoor inschakelen van de ROB zou alleen al uit overwegingen van beschikbare capaciteit tot ongemakkelijke situaties kunnen leiden. Het is, bij gemeentelijke besluiten, vooral de taak van de ROB om in gevallen, dat archeologische waarden van (inter)nationaal belang in het geding zijn, bij de planvoorbereiding advies te verlenen. In geval van concrete vergunningverlening zal de initiatiefnemer of de gemeente toch primair advies dienen in te winnen van een gekwalificeerd archeoloog, die in gemeentelijke dienst of in een intergemeentelijk samenwerkingsverband werkzaam is, dan wel verbonden is aan een adviesbureau. Natuurlijk kunnen provincies en gemeenten altijd aanvullend advies en informatie vragen aan de ROB, indien zij dat in het kader van hun besluitvorming wenselijk achten.

Zoals in mijn antwoorden op de vragen 4 tot en met 7 al is weergegeven, meen ik dat het niet nodig is om te differentiëren tussen gemeenten waar het gaat om de toekenning van verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Ik acht het ook niet gewenst; een uniforme regeling heeft mijn voorkeur. Ook de provinciebesturen hechten er bepaald niet aan, al dan niet tijdelijk gemeentelijke bevoegdheden toegekend te krijgen. Zij prefereren het vervullen van een – zo nodig krachtige – ondersteunende rol. Over het voorstel van het IPO, de provincies enigerlei wijze te betrekken bij vergunningverlening in bepaalde situaties, beraad ik mij nog.

44

Hoe wil de regering bereiken dat er geen breuk optreedt tussen de universitaire archeologie en het uitvoerend onderzoek dat is gerelateerd aan de archeologische monumentenzorg en onderhevig is aan marktwerking? Kunnen universitaire instellingen wel voldoende meedoen op die markt, of is er feitelijk een monopolie van de ROB? Hoe wil de regering verzekeren dat ook het archeologiebeleid verbonden blijft met het archeologisch onderwijs en onderzoek? Hoe gaat het departement van OCenW zorgen voor de afstemming tussen de culturele, wetenschappelijke en educatieve kant van de archeologie? Bestaat met name niet het gevaar dat zonder een groei van de capaciteit van het wetenschappelijk archeologisch apparaat er niet of nauwelijks iets gebeurt met de door «Malta» beoogde groei van het aantal wetenschappelijk relevante gegevens? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 11)

De afgelopen jaren hebben de meeste universiteiten hun opgravingsactiviteiten verzelfstandigd. Door middel van deze universitaire uitvoeringsbedrijven behouden de universiteiten de mogelijkheid om straks mee te offeren naar uitvoerend werk dat op de markt komt. Die markt voor uitvoerend werk is er nog niet (zie ook mijn antwoord op vraag 4 inzake het interimbeleid); als die er straks wel is zal de ROB zich daar, als kenniscentrum, zeker niet meer op begeven. Van een monopoliepositie is dan dus geen sprake. Uitvoerend werk zal altijd aan dezelfde kwaliteitseisen moeten voldoen, of het nu door een bedrijf, een gemeentelijke dienst of een universitaire uitvoeringsorganisatie gebeurt. Daar kunnen geen uitzonderingen op worden gemaakt. Lastiger is de fase die volgt ná opgraven en de onder «Malta» verplichte basisrapportage. Het zijn de universiteiten die met dergelijke basisgegevens het werkelijke verhaal over ons verleden moeten gaan schrijven. Daar raken cultuurbeleid (Malta) en onderwijs- en wetenschapsbeleid elkaar. Het kan echter niet zo zijn dat de initiatiefnemer van een bodemingreep ook de kosten voor wetenschappelijke synthese op zich moet nemen, noch is het zo dat dit een kwestie is die volledig op de cultuurbegroting thuishoort. Een van de randvoorwaarden voor goede afstemming is een gezamenlijk onderschreven onderzoeksagenda, waar de universiteiten en de ROB momen-

teel aan werken. Daarnaast staat er ambtelijk overleg tussen de universitaire onderzoeksschool archeologie (Archon) en OCenW (waarbij zowel cultuur, wetenschapsbeleid als de ROB aan tafel zullen zitten) en NWO op de agenda.

45

Aan welke wettelijk te verankeren basisvoorwaarden voor kwaliteitszorg denkt de regering? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 13)

Bij het realiseren van kwaliteitszorg denk ik aan een stelsel, dat gebouwd is op vier pijlers. Vooreerst heb ik aan een vertegenwoordiging van het archeologisch veld gevraagd, te komen tot kwaliteitsnormen voor processen en producten. De Nederlandse archeologie staat, ook internationaal, goed aangeschreven. Door dit zelf laten ontwikkelen van de standaarden voor het werk hoop ik van de bestaande expertise optimaal gebruik te maken. Ten tweede heb ik de Nederlandse Vereniging van Archeologen uitgenodigd om te komen tot een beroepsregister, waarin de beroepsbeoefenaren met hun kwalificaties kunnen worden opgenomen. Ten derde stel ik mij voor dat in de wet zal worden vastgelegd, dat uitvoerende organisaties en de daar werkzame personen aantoonbaar moeten voldoen aan krachtens de wet te stellen normen. En als vierde pijler zal een – nog in te stellen – toezichtorgaan fungeren.

46

Kan de regering aangeven hoeveel initiatieven voor publieksgerichte activiteiten er inmiddels zijn voorgesteld? Hoeveel kosten die voorstellen? Kan de regering een indicatie geven van de gelden die uiteindelijk voor dit doel beschikbaar zullen worden gesteld? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 15)

De publieksgerichte activiteiten in de archeologie nemen in aantal toe. Wanneer gewerkt wordt in de geest van «Malta», maakt publieksinformatie dikwijls deel uit van de projecten. Dat speelt zich in hoofdzaak decentraal af, en gegevens daarvan worden niet op rijksniveau verzameld. De kosten voor publieksbereik van archeologie zijn zoveel mogelijk integraal onderdeel van lokaal en regionaal archeologiebeleid en archeologieprojecten. Ik steun momenteel wel een aantal voorbeeldprojecten. De ROB werkt aan enkele digitale publiekspresentaties op internet, waarmee gemeenten handvatten worden geboden voor digitale archeologiepresentaties. De ROB ontvangt extra middelen voor de digitale publieksontsluiting van archeologische monumenten. Ten behoeve van de erfgoededucatie ontwikkelt de SNA een structuur op kennisnet waarbinnen instellingen archeologische informatie op een vernieuwende wijze toegankelijk kunnen maken. Met de provincies werk ik Erfgoed Bereikbaar uit. Daarvoor is 2,25 mln. per jaar beschikbaar in 2001–2004. De invulling daarvan is nu in volle gang. Verder is er aandacht voor publieksbereik een speerpunt in beleidsplannen van CGA, SNA en AWN die ik alle subsidieer in het kader van de Cultuurnota.

47

Wat houdt het interim-beleid waar het gaat om het gebruik van de bevoegdheid tot het verlenen van opgravingvergunningen ex. Art 39 van de Monumentenwet 1988 in? (23 821 (R 1509), nr. 13, blz. 16)

In aansluiting op mijn antwoord zoals gegeven bij vraag 4 over de materie van het interimbeleid verwijs ik u graag naar de notitie daaromtrent, welke ik u als bijlage bij mijn brief van 5 januari 2001 heb toegestuurd.

48

Wat vindt de regering van de suggestie van de Raad van Cultuur om een plan de campagne op te stellen in het kader van «Archeologie op de kaart»? (RvC, blz. 2)

Ik onderschrijf het belang van de verbreiding van kennis en informatie en de bevordering van het besef dat behoud «in situ» voorop staat in het archeologiebeleid. Dit is ook de inzet van het communicatietraject dat de komende jaren wordt uitgevoerd met de ROB en IPO, VNG, SNA en vertegenwoordigers van de bouwwereld en planologen. De voorlichting is in de eerste plaats gericht op professionals, gebruikmakend van de bestaande communicatiekanalen van deze partijen richting hun achterban. Daarnaast krijgt de beschikbaarheid van informatie voor belanghebbers zowel voor professionals als publiek veel aandacht. Door ROB en provincies werken aan digitale waardenkaarten. De tweede generatie archeologische verwachtingenkaart (IKAW) voor planologen en beleidsmakers is onlangs voltooid. Als het gaat om publieksinformatie heeft lokale draagvlakverwerving mijn voorkeur boven een centrale informatiecampagne. De aanwezigheid van archeologische waarden verschilt immers lokaal. Wel stimuleer ik de komende jaren de aandacht voor archeologie bij het publiek via lopende beleidstrajecten (Cultuur & School, cultuur & kennisnet en Erfgoed Bereikbaar).

49

Deelt de regering de vrees van de Raad van Cultuur voor veel bureaucratische en juridische rompslomp ten behoeve van het regelen van de overdracht van eigendom aan gemeenten en provincies? (RvC, blz. 10).

In mijn antwoord op vraag 11 heb ik uiteengezet, welke procedure mij inmiddels voor ogen staat bij de eigendomsvraag van bodemvondsten. Die procedure zal er toe leiden dat alleen bij «topstukken» een discours over de eigendomsvraag – of meer: de vraag waar een bepaald object bewaard zal worden – zal kunnen ontstaan.

De voorzitter van de commissie,
Van der Hoeven

De griffier van de commissie,
Coenen